

Bilancia vytvoreného intelektuálneho kapitálu

BIG_STEM+ 2020

Zviditeľniť rast našich vedomostí

Vydavateľ:
Úrad dolnorakúskej krajskej vlády
Oddelenie materských škôl

Obsah

1. PRED SLOV	4
2. MANAŽÉRSKE ZHRNUTIE	5
3. BIG_STEM+ AKO SIEŤ PROJEKTOV	6
3.1 Stručné predstavenie BIG_STEM+	6
3.2 Popis cieľov BIG_STEM+	6
4. SITUÁCIA A VÝVOJ INTELEKTUÁLNEHO KAPITÁLU	8
4.1 Doterajšie prínosy BIG_STEM+ – prehľad silných a slabých stránok	8
4.2 Pokračovanie BIG_STEM+ – návrhy opatrení a odporúčania	11
4.3 Zhrnutie intelektuálneho kapitálu	15
5. VÝSLEDKY BIG_STEM+ PROJEKTOV	17
5.1 Veľmi dobré cezhraničné siete a spolupráca	21
5.2 Nízka vzdelávacia mobilita a regionálna identita	23
5.3 Dobrý príspevok k dlhodobu udržateľnému hospodárskemu rastu	26

1. Predslov

Už v roku 2016 sa v rámci programov INTERREG V-A začali realizovať tri EÚ projekty s názvom „Koperácie v oblasti vzdelávania v pohraničnom regióne“ (BIG AT-CZ, BIG AT-HU a BIG SK-AT). Spolu s našimi projektovými partnermi zo spolkových krajín Viedeň, Burgenland a Horné Rakúsko a partnermi zo zúčastnených susedných krajín z Maďarska, Slovenskej a Českej republiky sme si stanovili za cieľ podporu jazykových, interkultúrnych a sociálnych kompetencií. Projekty boli veľmi dobre prijaté na regionálnej aj medzinárodnej úrovni a skončili v roku 2019.

V spoločnom životnom priestore Európy nadobúdajú uvedené kompetencie a zároveň aj vedecké, technické a digitálne zručnosti čoraz väčší význam. Preto bolo v roku 2019 schválené pokračovanie spomínaných EÚ projektov. Celkovo 15 projektových partnerov, ktorí pôsobia v 12 projektových regiónoch v rôznych krajinách, opäť spojilo svoje sily, aby do konca roku 2022 realizovali tri nové projekty Interreg EduSTEM (AT-CZ), BIG_inn AT-HU a BIG_ling SK-AT. Cieľom projektov je posilniť konkurencieschopnosť a zamestnateľnosť budúcich generácií v cezhraničnom a regionálnom hospodárskom priestore prostredníctvom úvodného oboznámenia sa s jazykom a kultúrou susedných krajín,

a to už od materskej školy a následne prostredníctvom škôl. V tejto súvislosti sa sprostredkovanie jazykov a podpora viacjazyčnosti prepája s rozvojom tzv. MINT kompetencií, pričom sa zohľadňuje jazykovo citlivé technické vzdelávanie, odborná orientácia a dvojjazyčnosť.

Dolné Rakúsko ako vedúci partner všetkých troch projektov významne prispieva k lepšiemu porozumeniu medzi regiónmi v srdci Európy. Osobitné poďakovanie patrí všetkým projektovým a kooperačným partnerom v Rakúsku ako i v susedných krajinách, v Českej republike, na Slovensku a v Maďarsku. Pri tejto príležitosti by sme sa radi úprimne poďakovali všetkým pracovníkom pôsobiacim v rôznych regiónoch projektu!

Cezhraničné partnerstvá krajín a regiónov sú úspešným príkladom pokojného spoluzitia v silnej a spoločnej Európe!

Christiane Teschl-Hofmeister
Krajinská radkyňa pre vzdelávanie

2. Manažérske zhrnutie

Bilancia vytvoreného intelektuálneho kapitálu BIG_STEM+ ukazuje vývoj intelektuálneho kapitálu na príklade šiestich projektov Interreg, realizovaných v štyroch krajinách a 12 regiónoch.

V prípade všetkých hodnotených faktorov prišlo v období rokov 2016 až 2020 k **zlepšeniu**. Až na dve výnimky bude tento pozitívny vývoj pravdepodobne pokračovať aj v nasledujúcich rokoch. Dôvodom je množstvo **systematických rozvojových opatrení**, vyplývajúcich z pracovných balíkov čiastkových projektov, ako aj vytvorenie štruktúry siete BIG. Štyridsať expertov zapojených do tejto správy o bilancii vytvoreného intelektuálneho kapitálu vidí zlepšenie aj v samotnom systéme: lepšie a kvalitnejšie sa plánuje vedomostná základňa a faktory ovplyvňujúce intelektuálny kapitál, realizujú sa rozvojové aktivity a spoločne sa reflektuje dosahovanie cieľov.

Celkovo to vedie k **udržateľnému pozitívnemu príspevku** k dosiahnutiu všeobecných cieľov programu Interreg, najmä v kontexte „vytvárania siete a spolupráce“, „vzdelávacej mobility a regionálnej identity“, ako aj „dlhodobu udržateľného hospodárskeho rastu“.

Pre zabezpečenie tohto priaznivého vývoja z dlhodobého hľadiska sa však odporúča prijať **množstvo ďalších opatrení**. Najnaliehavejšie je **dlhodobé zabezpečenie ďalšieho financovania a optimalizácia rámcových podmienok** úspešných aktivít. Všetci účastníci sa zhodli na tom, že práca bola doteraz vo všetkých štyroch krajinách vnímaná pozitívne. Tvrdia, že pre ukotvenie, ako aj pre ďalší rast a dlhodobú účinnosť by sa mala zabezpečiť predovšetkým **kontinuita týchto projektov a vytvorených sietí**. V opačnom prípade existuje veľmi vysoká pravdepodobnosť, že sa doteraz dosiahnuté výsledky, ako aj samotná sieť rozpadnú.

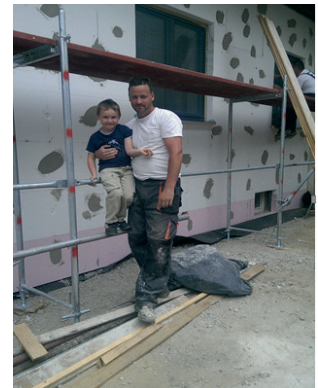
Medzi **naliehavé oblasti** ďalšej práce v rámci projektu BIG_STEM+ patrí predovšetkým neustále **zlepšovanie vzťahov** s cieľovou skupinou, s poskytovateľmi dotácií a s inými projektmi (Interreg) a aktérmi. Okrem toho sa odporúča ďalší rozvoj vedomostnej základne a odborných znalostí, inovácií a vzdelávania v sieti, ako aj kompetencií v oblasti vedenia a riadenia projektov. Účastníci predložili **viac**

ako 300 nápadov na opatrenia, ktoré boli zhrnuté do **74 návrhov**. Zabezpečené finančné prostriedky na realizáciu zo strany existujúcich a prípadne aj ďalších projektových partnerov podporia prácu siete a tým aj dosiahnutie hlavných cieľov v nasledujúcich rokoch s vysokou mierou efektívnosti.

Pavel a Alexander (EduSTEM, Dolné Rakúsko)

Alexander má 5 rokov a do škôlky v Pulkau chodí už takmer dva a pol roka.

Vďaka týždenným návštevám lektorky – rodennej hovoriacej Lucie má Alexander možnosť učiť sa český jazyk hravou formou.

Obrázok 1: © Margit Wurst

Na ich dome sa práve opravuje fasáda a medzi robotníkmi je aj Pavel zo Znojma (Česká republika), ktorý pracuje pre rakúsku firmu. Netrvalo dlho a Alexander si všimol, že sa s Pavlom môže rozprávať v jeho rodnom jazyku a spievať mu aj pesničky v češtine. Teraz každý deň počítajú stavebné kocky alebo vrecia s cementom v češtine.

Pavel je z Alexandra nadšený a Alexander má nového priateľa. Pavlova dcéra bude od jesene navštevovať partnerskú materskú školu v Znojme.

3. BIG_STEM+ ako sieť projektov

3.1 Stručné predstavenie BIG_STEM+

Na začiatku (2004) bolo v centre pozornosti sprostredkovanie jazykov. Projekty BIG sa začali v roku 2016. Existujúce ponuky boli od roku 2019 rozšírené o ponuky bádateľského, objavného a pohybového učenia so zameraním na digitálnu, prírodovedeckú a technickú oblasť. To znamená, že sa sprostredkovanie jazykov rozšírilo o predmetové kompetencie v oblasti STEM¹. Znamienko „+“ vyplýva z plánovaného pokračovania do roku 2024.

Od roku 2016 je oddelenie materských škôl prijímateľom a vedúcim partnerom troch EÚ projektov v rámci programov INTERREG V-A Rakúsko – Česká republika, INTERREG V-A Slovensko – Rakúsko a INTERREG V-A Rakúsko – Maďarsko. Názvy projektov sú „Kooperácie v oblasti vzdelávania v pohraničnom regióne“ (BIG AT-CZ, BIG SK-AT, BIG AT-HU). Tieto tri EÚ projekty sú samostatné, ale úzko prepojené so synergickým efektom, ktoré realizovalo v spolupráci 15 projektových partnerov zo 4 spolkových krajín (Dolné Rakúsko, Horné Rakúsko, Viedeň, Burgenland) z Rakúska a 3 susedných krajín (Česká republika, Slovensko, Maďarsko).

Projekty kooperácie v oblasti vzdelávania

v pohraničnom regióne (= BIG) chronologicky

- » 2016-2019: BIG AT-CZ, BIG AT-HU
- » 2017-2020: BIG SK-AT
- » 2019-2022: BIG_inn AT-HU a EduSTEM AT-CZ
- » 2020-2022: BIG_ling SK-AT

Táto spolupráca pokračuje od novembra 2019 v rámci projektov Kooperácie v oblasti vzdelávania v pohraničnom regióne AT-HU_inovatívne (BIG_inn AT-HU, INTERREG V-A AT-HU) a Education in Science, Technology, Engineering and Mathematics (EduSTEM, INTERREG V-A AT-CZ) a od novembra 2020 v rámci projektu Kooperácie v oblasti vzdelávania v pohraničnom regióne SK-AT_bilingválne (BIG_ling SK-AT, Interreg V-A SK-AT).

„Systém“ tvoria partnerské organizácie týchto šiestich projektov, ktoré sa nachádzajú v Dolnom Rakúsku, Viedni, Burgenlande, Českej republike, na Slovensku a v Maďarsku. Ide o formálne nezávislé projekty, pričom každý má svoje projektové konzorcium.

3.2 Popis cieľov BIG_STEM+

V projektoch siete BIG_STEM+ chcú podporujúce organizácie v Rakúsku (Dolné Rakúsko, Horné Rakúsko, Viedeň, Burgenland), Českej republike, na Slovensku a v Maďarsku nadviazať na predchádzajúce výsledky, skúsenosti a siete a ďalej ich rozvíjať. Projekty tvoria zastrešujúcu sieť a prispievajú k zvyšovaniu kvality vzdelávacej práce orientovanej na kompetencie vo vybraných pilotných projektoch v celom regióne.

Cieľom projektu BIG_STEM+ je zviditeľniť cenný intelektuálny kapitál, ktorý bol vytvorený prostredníctvom už realizovaných a existujúcich EÚ projektov. To by následne malo prostredníctvom **cezhraničného vytvárania sietí a spolupráce** prispieť k posilneniu (vzdelávacej) **mobility, ako aj regionálnej identity** mladých, viacjazyčných ľudí, k prekonávaniu bariér (medzi regiónmi) a tým k podpore dlhodobého **hospodárskeho rastu a trvalo udržateľného rozvoja**.

Pokus o vizualizáciu štruktúry projektov BIG_STEM+ ako siete, ktorá sa rozrástla od roku 2004, ukazuje veľmi odlišné obrazy. Inštitucionálne heterogénne organizovaní aktéri môžu byť zoradení podľa rolí alebo hierarchie, geografie alebo obsahu, vzťahy sú vždy rôzne a dynamické v čase - teda komplexné. Práve preto sú však spoločné procesy stanovovania cieľov (vedenie), spoločné štruktúry sietí a často aj flexibilné kompromisy pri implementácii v národne odlišne regulovaných regiónoch základom udržateľného úspechu.

Jednotlivé Interreg projekty sa rozvíjajú v kontexte konkrétneho prostredia, ktoré posilňuje úspech. To ovplyvňuje aj právne postavenie vzdelávacích

¹ Z angl. STEM – science, technology, engineering, mathematics. V nemeckom kontexte sa používa skratka MINT – matematika, informatika, prírodné vedy a technika.

inštitúcií, ktoré sa v niektorých prípadoch v jednotlivých regiónoch výrazne líši a tým ovplyvňuje spoluprácu. BIG_STEM+ pozostáva z niekoľkých projektov, ktoré ako systém sledujú dlhodobý spoločný cieľ (pozri kapitolu 5). Tým, že jednotlivé projekty dosahujú svoje vlastné projektové ciele prostredníctvom centrálnych aktivít (= pracovných balíkov)

súčasne podporujú aj celkový cieľ. Na to využívajú (podobné) zdroje (= intelektuálny kapitál), ktoré sa ďalej špecifikujú na ľudský kapitál, štrukturálny kapitál a vzťahový kapitál. Táto bilancia vytvoreného intelektuálneho kapitálu opisuje vývoj a stav a uvádza prioritné oblasti činnosti pre ďalší rozvoj.

	BIG_inn AT-HU	EduSTEM AT-CZ	BIG_ling SK-AT
Hlavný partner:	Úrad dolnorakúskej krajskej vlády, oddelenie materských škôl		
Partneri projektu:	<p>AT:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Riaditeľstvo pre vzdelávanie mesta Viedeň, Európska kancelária » Rakúski priatelia detí – krajská organizácia Viedeň » Spolková krajina Burgenland <p>HU:</p> <ul style="list-style-type: none"> » West-pannon non-profit ltd » Univerzita Šopron, Pedagogická fakulta Benedek Elek 	<p>AT:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Riaditeľstvo pre vzdelávanie mesta Viedeň, Európska kancelária » Rakúski priatelia detí – krajská organizácia Viedeň <p>CZ:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Inštitút ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov a Stredisko služieb školám, České Budějovice » Vysočina Education » Stredisko služieb školám a Inštitút ďalšieho vzdelávania pedagógov v Brne » Stredisko voľného času Lužánky » Juhomoravské centrum pre medzinárodnú mobilitu, z. s.p.o. 	<p>AT:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Riaditeľstvo pre vzdelávanie mesta Viedeň, Európska kancelária » Rakúski priatelia detí – krajská organizácia Viedeň » Spolková krajina Burgenland <p>SK:</p> <ul style="list-style-type: none"> » Mesto Senica » Združenie rodičov Spoločnej nemecko-slovenskej školy v Bratislave » Daphne – Inštitút aplikovanej ekológie » Mestská časť Bratislava Nové Mesto

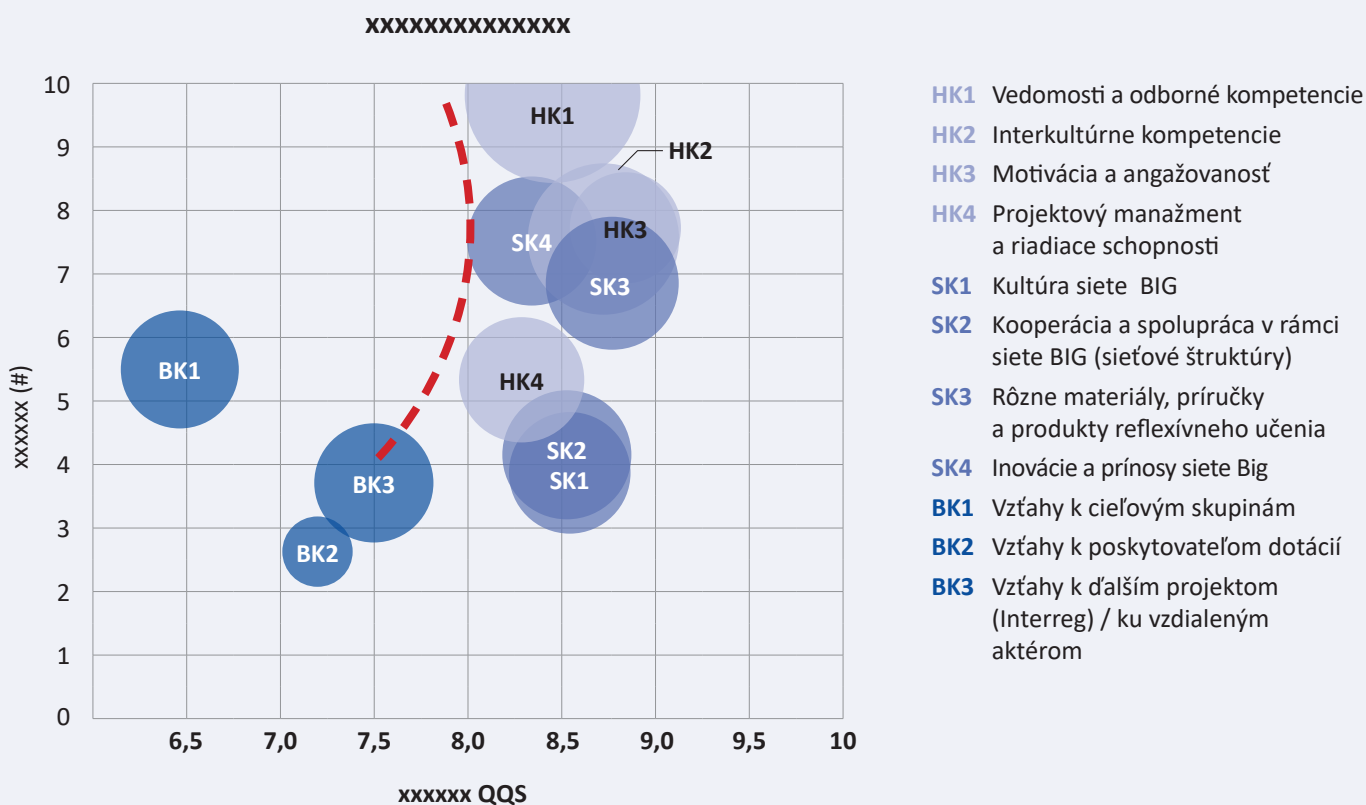
Tabuľka 1: Partner projektu BIG_STEM+ (Podrobnosti: pozri Príloha)

4. Situácia a vývoj intelektuálneho kapitálu

4.1 Doterajšie prínosy BIG_STEM+ – prehľad silných a slabých stránok

Na obrázku 2 sú všetky faktory vplyvu intelektuálneho kapitálu zaznamenané s príslušným hodnotením v portfóliu - na osi x je hodnotenie kvality, na osi y hodnotenie kvantity. Veľkosť kruhu naznačuje, ako

systematicky je daný faktor udržiavaný a rozvíjaný. Osi obrázka sú prispôsobené krajným hodnotám hodnotenia tak, aby zvyrazňovali relatívne silné a slabé stránky.

Obrázok 2: Potenciál portfólia BIG_STEM+ 2020 hodnotený koordinátormi projektov (n=28) a na základe rozhovorov (n=22)

Silnou stránkou vzdelávacej siete BIG_STEM+ sú interkultúrne kompetencie a motivácia, ako aj „rozličné materiály, príručky a produkty reflexívneho učenia“, ktoré boli v posledných rokoch spoločne vyvinuté v rámci pracovných balíkov projektu. Je veľmi pravdepodobné, že tieto faktory sa budú v nasledujúcich projektových obdobiach naďalej zlepšovať (znázorňované veľkosťou kruhu). Tieto faktory majú tiež veľmi veľký význam pre dosiahnutie cieľov.

Spolupráca a kooperácia v sieti BIG_STEM+, ako aj s ňou úzko súvisiaca kultúra v sieti sú prakticky rovnako dobré, ale v súčasnosti (vzhľadom na už úspešnú prácu vo vývoji) o niečo menej naliehavé.

Silné stránky

Interkultúrna kompetencia
Motivácia
Rôzne materiály, príručky a produkty reflexívneho učenia

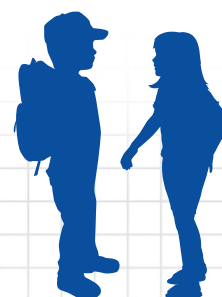
K jednoznačne najnaliehavejším **oblastiam činnosti** pri ďalšej práci v rámci projektu BIG_STEM+ patrí neustále zlepšovanie vzťahov s cieľovými skupinami (BK1), ktoré sú diferencované do viacerých podskupín. Relatívne najslabšie (celkovo uspokojivé) sú hodnotené vzťahy s externými miestami vzdelávania, ako sú obchodné podniky, prírodovedné a kultúrne inštitúcie, ale aj vzťahy s obcami, mestami a regiónmi. Hoci sa v tejto oblasti v rokoch 2016 až 2020 dosiahol významný pokrok, priemerné hodnotenie sa pohybuje len okolo 50 %. S väčšinou ostatných cieľových skupín je príliš málo kontaktov z dôvodu nedostatku personálnych kapacít; priemerné hodnotenie existujúcich vzťahov je dobré (približne 60 %).

Oblasti činnosti

Vzťahy k cieľovým skupinám
Vzťahy k poskytovateľom dotácií
Vedomosti a odborné kompetencie
Inovácie a prínosy siete BIG
Projektový manažment a riadiace schopnosti

Je potrebné pracovať aj na vzťahoch s poskytovateľmi dotácií (BK2), ako aj s inými projektmi a aktérmi (Interreg) (BK3), pričom ťažiská sú rôzne. V prvom prípade ide predovšetkým o zlepšenie administratívnych procesov (najmä zlepšenie likvidity prostredníctvom kratšieho zálohového financovania, ale aj zníženie kontrolných činností, ktoré sú vnímané ako byrokratické, s cieľom zvýšiť flexibilitu). Osobitnú úlohu zohráva komunikácia o špecifickej situácii v kontexte základného a primárneho vzdelávania, ktorá sa môže formovať len veľmi dlhodobo. V druhom prípade ide o lepšie využitie príležitostí, ktoré vyplývajú z nadväzovania kontaktov s inými skupinami, ale v súčasnosti ich nie je možné realizovať z dôvodu nedostatku zdrojov. Celkovo respondenti nepredpokladajú v najbližších rokoch žiadne zlepšenie bez veľmi jasnej zmeny zamerania prostredníctvom dodatočných zdrojov.

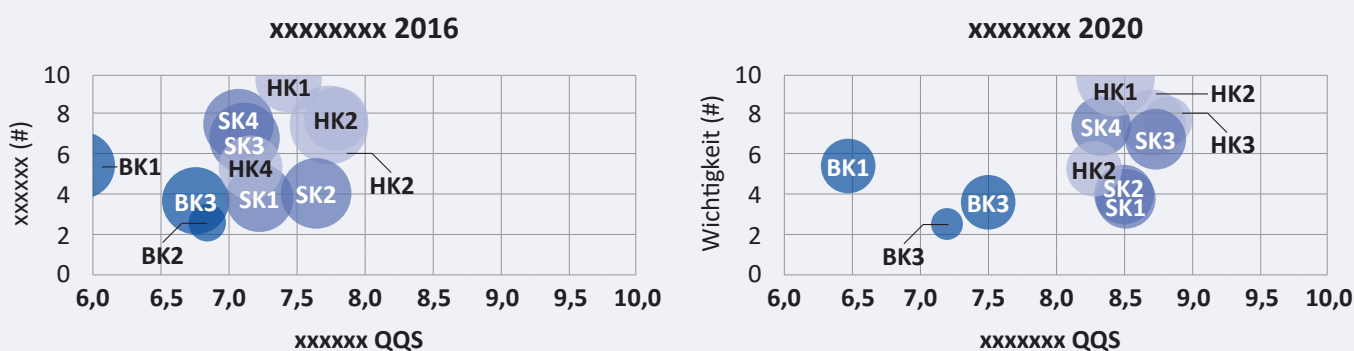
Okrem toho sa na optimálne dosiahnutie cieľov BIG_STEM+ odporúča ďalší neustály rozvoj vedomostí a odborných kompetencií, inovácií a prínosov siete BIG ako i projektového manažmentu a riadiacich schopností.

4.1.1 Výrazné zlepšenie všetkých faktorov

Úspechy už realizovaných pracovných balíkov možno vidieť v porovnaní potenciálnych portfólií - pozri obrázok 3 - prostredníctvom všeobecného posunu priemerných hodnotení všetkých faktorov intelektuálneho kapitálu doprava.

Podrobné hodnotenia vrátane diferenciacie argumentov podľa hodnotiacich kritérií pre dostupnú kvantitu (množstvo) a kvalitu, ako aj úroveň systematického rozvoja, sú opísané v nasledujúcich kapitolách.

Obrázok 3: Porovnanie potenciálov portfólií BIG_STEM+ 2016 a 2020 (n= 50)

Nové priateľstvá vďaka partnerstvám (BIG SK-AT)

V dnešnom uponáhľanom svete by mali mať ľudskosť a silné priateľstvá v našom živote dôležité miesto. Preto je mimoriadne dôležité, aby sme deti podporovali v budovaní pozitívnych vzťahov už od útleho veku. Práve čas v materskej škole je na to ideálny. Veď kde inde sa dajú ľahšie nadviazať nové priateľstvá ako pri hre? Preto sa Materská škola Legerského v Bratislave rozhodla pozvať do Bratislavy v rámci projektu BIG SK-AT svojich susedov z dolnorakúskej materskej školy v Lassee. Naše pozvanie bolo prijaté a stretnutie sa uskutočnilo 10. októbra 2019. Návšteva bola najdôležitejšou udalosťou týždňa pre deti aj pre učiteľov/vychovávateľov. Deti mali možnosť stráviť spolu aktívny čas a lepšie sa spoznať. Preskúmali budovu materskej školy, potom sa občerstvili a zúčastnili sa niekoľkých zaujímavých

hier a aktivít podľa vlastného výberu. Všetky aktivity však mali jedno spoločné: boli zamerané na dopravnú výchovu, na ktorú sa naša materská škola zameriava.

Na záver si deti mohli vyskúšať pravidlá cestnej premávky na našom krásnom dopravnom ihrisku spolu so zástupcami bratislavskej mestskej polície. Na pamiatku potom slávnostne dostali certifikáty. Sme radi, že naša materská škola dala deťom túto príležitosť vďaka projektu a dúfame, že ich priateľstvá sa budú naďalej rozvíjať aj vďaka výučbe jazyka suseda v oboch materských školách.

4.2 Pokračovanie BIG_STEM+ – návrhy opatrení a odporúčania

Na dvoch z troch workshopov o hodnotení intelektuálneho kapitálu s 24 koordinátormi projektov, ako aj počas rozhovorov s 26 ďalšími zainteresovanými stranami siete BIG_STEM+ sa intenzívne pracovalo na téme ďalšieho rozvoja intelektuálneho kapitálu. Okrem bezprostredných vplyvov, ako je práca s digitálnymi nástrojmi v skupine z dôvodu situácie a výmene skúseností, ktorá bola možná napriek rozsiahlym (vnútroštátnym aj medzinárodným) obmedzeniam mobility súvisiacim s Covid19, boli vypracované aj mnohé strednodobé a dlhodobé účinné návrhy.

Uvádzame výber šiestich oblastí činnosti, ostatné návrhy nájdete v dlhšej verzii (príloha).

4.2.1 Zlepšenie vzťahov k cieľovým skupinám

Okrem **opatrení na zvyšovanie povedomia** cieľových skupín si dlhodobý úspech projektu vyžaduje predovšetkým **pokračovanie, zavedenie a zabezpečenie dostatočných ľudských a finančných zdrojov**, aby sa nový projektový prístup mohol ďalej šíriť. Tým by sa získalo aj viac času na pestovanie vzťahov a komunikáciu s cieľovými skupinami:

- » Veľmi pozitívny vplyv na celkovú motiváciu by mala mať aj výraznejšia diferenciacia cieľových skupín a individuálne ponuky na interakciu, napríklad prostredníctvom otvorených otázok a začlenenia do práce na projekte.
- » Štruktúre komunikácie s cieľovými skupinami by mohla prospieť ešte väčšia aktivizácia multiplikátorov, čím by sa lepšie ako doteraz mohli integrovať návrhy na vývoj zdola nahor do siete.
- » Lepšie vyjasnenie vzájomných očakávaní všetkých zainteresovaných strán na začiatku projektov by malo prispieť k vyššej efektívnosti pracovných balíkov.

Cezhraničné ďalšie vzdelávanie pre pedagógov (BIG AT-HU)

Príbeh zavedenia maďarského jazyka v škole

Počas celého môjho pôsobenia ako učiteľky/riaditeľky bolo pre mňa vždy dôležité „rozširovať si obzory“. Tak sa stalo, že mi bolo umožnené zúčastniť sa na cezhraničnom seminári v Maďarsku v rámci projektu Interreg BIG AT-HU.

Podarilo sa mi spoznať nielen vzdelávací systém v susednej krajine, ale dozvedela som sa aj o možnostiach sprostredkovania maďarčiny na našej škole. V súčasnosti sa približne 30 detí učí tri hodiny týždenne maďarčinu a s cieľom nadviazať kontakt s deťmi v susednej krajine bolo založené partnerstvo so školou v Šoproni. Tento vývoj bol pre nás skutočným obohatením a deti sa vždy tešia na cezhraničné stretnutia.

Starostovia obcí, ako aj rodičia by mali byť prizývaní, priebežne informovaní a zapojení do spolupráce. Aktivity projektu by mali byť lepšie zdokumentované na domovských stránkach inštitúcií (posilnenie práce s verejnosťou), čo by umožnilo vyššiu identifikáciu a marketingovú účinnosť projektu.

Výmena informácií so vzdelávacími inštitúciami a členmi siete aj z iných školských obvodov sa má masívne zlepšiť:

- » Pravidelné informačné bulletin, spoločné (medziokresné) podujatia (aj ako model pre kanály sociálnych médií tretích strán).
- » zlepšiť šírenie vedomostnej platformy BIG.

Z inštitucionálneho hľadiska by sa mali vytvoriť lepšie rámcové podmienky, aby sa jednotlivé cieľové skupiny mohli skutočne zúčastňovať na ponúkaných aktivitách (pracovné stretnutia, jazykové kurzy, exkurzie atď.). Bolo by vhodné zjednodušiť povolenia z pohľadu pracovného práva na účasť na projektových podujatiach.

4.2.2 Zlepšenie vedomostnej základne a odbornej kompetencie

- » Projektový tím vo všeobecnosti potrebuje na svoju podporu **ďalších pracovníkov**. Následne by bolo možné projekty rozvíjať rovnomerne a komplexne.
- » Novoprijatí kolegovia by sa mali oboznámiť s projektmi a najmä s **programovými príručkami**. Užitočné je aj školenie v oblasti projektového manažmentu (pozri HK4).

Zavedenie sprostredkovania nemeckého jazyka (BIG AT-HU, HU)

Na základe požiadavky rodičov sa v roku 2012 začalo v materskej škole v Sopronkövesde hrať sprostredkovanie nemeckého jazyka. Vďaka učiteľke nemeckého jazyka sa deti mohli zúčastniť na viacerých podujatiach projektu.

V nasledujúcich rokoch sa jazyková podpora mohla realizovať prostredníctvom návštev študentov zo Šopronu v rámci projektu, ktorí priniesli výsledky projektu aj do KG. Vďaka tejto službe poskytovanej materskou školou sa počet detí za 8 rokov zdvojnásobil.

- » Veľkým prínosom by bolo **ďalšie vzdelávanie** v oblasti mäkkých zručností, ako sú metódy moderovania, vedenie interdisciplinárnych skupín a využívanie digitálnych nástrojov pri riadení projektov a moderovaní, ako aj rozvoj kompetencií v oblasti online komunikácie a využívania digitálnych technológií.

4.2.3 Zlepšenie inovácie a prínosy siete BIG

- » **Osvedčené postupy** sa majú prenášať a osvojovať prostredníctvom intenzívnej vzájomnej výmeny skúseností, spätnej väzby a transferov. Sieť profituje z lepšieho know-how v oblasti aplikácie a používania digitálnych nástrojov.
- » Obsah projektu by mal byť systematicky prepojený a regionálne zastúpený. Inovácie sa pridávajú ako nové témy.
- » Väčšia flexibilita pri riešení miestnych rámcových podmienok zo všetkých strán by uľahčila spoluprácu. Tejto sieti by prospelo zvyšovanie povedomia politických predstaviteľov o význame jazykov susedných krajín, rovnako ako samotná podpora týchto.
- » **Postupy** sa majú prenášať a osvojovať prostredníctvom intenzívnej vzájomnej výmeny, spätnej väzby a transferov (hospitácie). Sieť profituje z lepšieho know-how v oblasti aplikácie a používania digitálnych nástrojov.
- » Obsah projektu by mal byť systematicky prepojený so zástupcami z regiónov. Inovácie sa pridávajú ako nové témy.
- » **Väčšia flexibilita** pri riešení miestnych rámcových podmienok zo všetkých strán by uľahčila spoluprácu. Tejto sieti by prospelo zvyšovanie povedomia o podpore susedných jazykov medzi politickými predstaviteľmi.
- » Stále chýbajú medzivládne dohody alebo dohody EÚ o návštevách škôl za hranicami.
- » Chýba jasná legislatívna podpora.
- » Mala by sa zlepšiť **transparentnosť miestnych rámcových podmienok** a špecifikácií.
- » Pre inovácie a učenie je užitočné prizvať odborníkov, aby dôkladne oboznámili s **metódami bádateľského učenia v MINT oblastiach** so zapojením susedných jazykov a **viacjazyčností** učiteľov materských škôl a osoby s rozhodovacími právomocami, aby zapojili a zohľadnili ich skutočné potreby.

Spoločná **digitálna platforma na riadenie projektov**, ktorú poskytuje program Interreg, by mohla poskytovať mnohé funkcie na **správu dokumentov**, plánovanie, virtuálnu komunikáciu a spoluprácu atď., a tým celkovo výrazne zjednodušiť procesy.

Úloha odborných poradcov (Viedeň)

Hannajune má 6 rokov a na jeseň prešla zo škôlky do školy. V hlave jej koluje mnoho jazykov. Hannajune hovorí plynule po maďarsky, anglicky a nemecky. Okrem toho dokáže rozpoznať niektoré jazyky podľa zvuku, pretože už v materskej škole sa vďaka projektu odstránili všetky jazykové bariéry. Deti mohli úplne slobodne používať jazyk/jazyky podľa vlastného výberu pri každodenných aktivitách, pri hre s kamarátmi.

Takáto komplexná jazyková biografia dieťaťa, ako aj **individuálna viacjazyčnosť** a s ňou spojené javy v jazykovom vývine často vyvolávajú otázky u pedagógov materských a základných škôl. Čo znamená pojem materinský jazyk? Čo máme na mysli pod pojmom viacjazyčnosť? Existuje niekoľko jazykových rodín? Ako možno viacjazyčnosť začleniť do pedagogického kontextu? Aká je skutočná hodnota jazykov? Možno identifikovať hierarchie?

Na riešenie všetkých týchto dôležitých otázok a na to, aby sa pedagógovia mohli spolu s odborníkom zamyslieť a reflektovať vlastné skúsenosti ponúka **odborné poradenstvo na tému viacjazyčnosti** realizované v rámci projektu potrebný čas a priestor.

4.2.4 Zlepšenie projektového manažmentu a riadiacich schopností

- » Medzi partnermi projektu by mala byť aspoň jedna osoba so **znalosťou jazyka** susednej krajiny.
- » Už na začiatku projektu pomáhajú **workshopy** koordinovať plánovanie s regionálnymi koordinátormi. Administratívny obsah by sa mal prerokovať a odovzdať partnerom.
- » Poskytovateľ dotácií by mal ponúkať semináre na témy dokumentácie v oblasti financií a výkazníctva,

mäkkých zručností (napr. metódy moderovania, vedenie interdisciplinárnych skupín), aplikácie a používaní digitálnych nástrojov a **projektového manažmentu** za účasti viacerých organizácií. Tento obsah je v ideálnom prípade k dispozícii aj online vo forme videí.

- » Pridanou hodnotou by bolo, ak by aj riadiace úrovne absolvovali odbornú prípravu v oblasti **manažmentu a líderstva**.
- » Odborná príprava a **prenos informácií** by mali byť udržateľné, v písomnej podobe a komplexné. **Časové zdroje** pre tento účel by sa mali navýšiť.
- » **Kontinuita** na úrovni riadenia má priaznivý účinok.
- » Do vypracovania návrhu projektu by mala byť zapojená vedúca úroveň. Dôležitá je dobrá komunikácia a vytváranie sietí.

Jasné **rozdelenie úloh na úrovni projektového manažmentu** má pozitívny vplyv na úspech.

4.2.5 Zlepšenie vzťahov k ďalším projektom (Interreg)/vzdialeným aktérom

„Práca so zainteresovanými stranami“ ako činnosť sa javí ako absolútne potrebná a dôležitá, najmä z hľadiska udržateľnosti.

Návrhy pre **programový orgán**:

- » **Každoročné stretnutia** s koordinátormi/odborníkmi všetkých projektov s cieľom výmeny skúseností.
- » Vytvorenie **databázy**, ktorá odráža **celý obsah projektu** a z ktorej možno odvodiť i databázu expertov. To by mohlo viesť k zaujímavým prepojeniam a/alebo synergiám pre jednotlivých koordinátorov projektov. Odborníci z iných projektov by mohli byť pozvaní na sympóziá, prednášky, ďalšie školenia atď. To by mohlo viesť k zaujímavým/podnetným diskusiám, nadväzovaniu kontaktov a výmene skúseností.

Na **úrovni projektu**:

- » Diskusia s inými vzdelávacími projektmi má zmysel, aby **sa predišlo duplicite**, prípadne aby bola možnosť efektívneho využívania uz vytvorených zdrojov. Takisto sa javí ako zmysluplné získať prehľad o tom, čo sa deje v jednotlivých projek-

- tových regiónoch/obciach, aké aktivity sa realizujú atď. K čomu sa obec/mesto zaviazala, čo považuje za oprávnené z hľadiska financovania, aby mohla vyvodiť závery pre svoj vlastný projekt a aktivity a zámery, ktoré v súvislosti s ním plánuje.
- » Pozvať alebo zapojiť koordinátorov/odborníkov z iných projektov Interreg do cezhraničných podujatí.
 - » Zahnúť koordinátorov/expertov iných projektov Interreg do **distribučného zoznamu bulletinu**.
 - » Preveriť a využiť možné využitie **sociálnych médií** (LinkedIn, Facebook atď.).
 - » Riadiaca úroveň (koordinátori na úrovni projektu) by sa mala viac zaoberať inými projektmi alebo pravidelne informovať na domovskej stránke a odovzdávať inovácie, zaujímavé informácie atď. všetkým aktérom, ktorí sú zapojení do projektu.
- » Koordinátori projektu by sa mali v počiatočnej fáze čoraz častejšie odvolávať na **príručky** alebo spolu s partnermi projektu diskutovať o ich centrálnom obsahu.
 - » **Pozitívne správy** by sa mali aktívne oznamovať poskytovateľom dotácií.
 - » Pomohlo by **urýchlenie kontroly** účtovných výkazov a zníženie byrokracie v priebehu projektov.

Pravidelná **diskusia so strategickými partnermi** by sa mala jednoznačne zintenzívniť a rozšíriť.

4.2.6 Zlepšenie vzťahov k poskytovateľom dotácií

Spoločným cieľom všetkých partnerov projektu je kontinuita. V tomto kontexte stojí stabilita rámcových podmienok v krehkej rovnováhe voči inováciám.

- » Každý projektový partner by si mal byť vedomý dôležitosť **heterogénneho prostredia financovania** s cieľom vytvoriť užitočné a transparentné vzťahy s príslušnými poskytovateľmi dotácií.
- » **Komunikačné stratégie orientované na cieľovú skupinu** by sa mali vypracovať a realizovať spoločne s poskytovateľmi dotácií.
- » V **počiatočnej fáze projektu** by sa mala zintenzívniť komunikácia/informovanie vedúceho partnera s partnermi projektu a poskytovateľmi dotácií.
- » **Zoznamovacie stretnutia** v počiatočnej fáze projektu podporujú spoluprácu medzi poskytovateľmi dotácií a projektovými partnermi.

4.3 Zhrnutie intelektuálneho kapitálu

Ľudský kapitál profituje z priebehu projektov v posledných rokoch. Napriek tomu prichádza k jeho erózii v dôsledku fluktuácie zamestnancov. Projektový manažment a riadiace schopnosti prispievajú k **budovaniu štruktúr** ako i k dosahovaniu cieľov. Okrem toho sú veľmi užitočné **formáty pre výmenu skúseností** medzi aktérmi, aby sa mohli navzájom učiť. Spolupráca s vedeckými inštitúciami nielen podporuje odbornú prípravu a ďalšie vzdelávanie, ale môže poskytnúť aj inovačné impulzy prostredníctvom špeciálnych projektov.

Štrukturálny kapitál sa vyvíjal roky a **neustále sa prispôbuje novým požiadavkám**. Otvorená kultúra siete vytvára **formálny rámec** a **zároveň základ** dôvery pre dobrú spoluprácu, spoločné učenie a vhodnú dokumentáciu. Nové procesy a inovatívne materiály priamo podporujú dosahovanie produktívnych cieľov a možno ich veľmi efektívne zdieľať s ďalšími partnermi. **Malé investície** do týchto faktorov podporujú veľmi dlhé a účinné páky, ale ich prínosy sa rozvinú len prostredníctvom účinného šírenia a uplatňovania v cieľových skupinách.

Aj keď sa vo **vzťahovom kapitáli** riešia veľmi odlišné zainteresované strany, existuje veľký záujem o **väčšiu transparentnosť** tak interne, ako aj externe. Úlohou vedúcich partnerov je informovať o vývoji v sieti pomocou rôznych nástrojov (napr. bulletinov, poznávacích stretnutí, výmenných fór, sociálnych médií). Balansovanie medzi aktívnou komunikáciou (v rôznych jazykoch) a ďalšími ponukami pri zásadne obmedzených časových zdrojoch (všetkých partnerov) je výzvou, ale pravdepodobne sa dá dosiahnuť ešte **systematickejším využívaním digitálnych štruktúr** (pozri štrukturálny kapitál).

Široké publikum vďaka sociálnym médiám (BIG SK-AT, SK)

Projekt BIG SK-AT sa na Slovensku stretol s veľkým ohlasom. My, DAPHNE - Inštitút aplikovanej ekológie, ako partner projektu, sme radi, že sa nám vďaka sociálnym médiám podarilo osloviť široké publikum.

Pre učiteľov sme všetky aktivity, materiály a videá zhrnuli do jedného článku, ktorý si môžu kedykoľvek pozrieť na stránke: www.daphne.sk/inspiracie a získať tak inšpiráciu pre svoje hodiny. Pre širšie publikum sme na našom Facebooku zverejnili dvanásť krátkych videí s nápadmi na aktivity a materiálmi v slovenčine a nemčine.

Tým sa nám podarilo sprístupniť naše inšpirácie nielen učiteľom a žiakom, ale aj širokej verejnosti na celom Slovensku i v zahraničí. Len počas projektu sa nám podarilo osloviť takmer 750 000 používateľov.

Spoločné pozitívne zážitky v projekte (BIG AT-CZ, CZ)

V rámci projektu „Kooperácie v oblasti vzdelávania v pohraničnom regióne“, BIG ATCZ5, sa v dňoch 14. až 17. mája 2018 uskutočnilo formou prázdninového tábora spoločné stretnutie českých a rakúskych detí vo veku 12 až 15 rokov. Prázdninového tábora sa zúčastnilo celkom 15 detí z Českej republiky a 6 detí z Rakúska v sprievode dvoch rakúskych učiteľov. České deti tu strávili celé štyri dni. Deti z Rakúska prišli 15. mája.

V tento deň bol pripravený celodenný program spoločných aktivít vrátane táboráku, ktorý ponúkol množstvo príležitostí na vzájomné spoznávanie sa a spoluprácu. Tábor sa konal v príjemnom prostredí rekreačného strediska Želivka, ktoré sa nachádza uprostred lesa neďaleko Humpolca.

Program bol navrhnutý tak, aby sa deti pútavým spôsobom, primeraným ich veku, dozvedeli o histórii a súčasnosti dvoch krajín - Českej republiky a Rakúska. Na organizácii tábora sa podieľal tím skúsených lektorov, ktorí pre deti pripravili pestrý a zaujímavý program. Aktivity boli interaktívne. Spojovacím prvkom bola téma spolupráce a hľadanie spoločných historických, kulinárskych a iných prvkov z každodenného života oboch krajín. Deti sa rozprávali rôznymi jazykmi a nadväzovali neformálne partnerstvá. To sa prejavilo najmä počas tímovej súťaže a aktivít v lanovom centre.

Súdiac podľa osobných ohlasov účastníkov bol prázdninový tábor veľmi úspešný. Deti ocenili najmä spoločné zážitky v tábore. Na druhej strane deti negatívne hodnotili dĺžku prázdninového tábora. Bolo by oveľa lepšie, keby bol pobyt dlhší, aby mali na všetko viac času. Tu uvádzame hodnotenie, ktoré vyjadruje názor väčšiny detí: „Bolo to super. Na tomto tábore sme mali možnosť spoznať nových ľudí - z inej školy, z iného mesta, z inej krajiny. Potom tu boli aj lektori, ktorí pripravili naozaj skvelý program a venovali sa nám od rána do večera.“

Toto hodnotenie teda vyjadruje nielen zámer prázdninového tábora, ale aj celého projektu - stretnutia, vzájomné spoznávanie, diskusie, spoluprácu a priateľstvo.

5. Výsledky

BIG_STEM+ projektov

Cieľom projektu BIG_STEM+ je zviditeľniť cenný intelektuálny kapitál, ktorý bol vytvorený v rámci už realizovaných a existujúcich EÚ projektov. Prostredníctvom cezhraničných sietí a spolupráce by mali následne prispieť k posilneniu mobility a regionálnej identity mladých ľudí hovoriacich viacerými jazykmi, k prekonávaniu bariér medzi regiónmi a tým k podpore dlhodobého hospodárskeho rastu a trvalo udržateľného rozvoja.

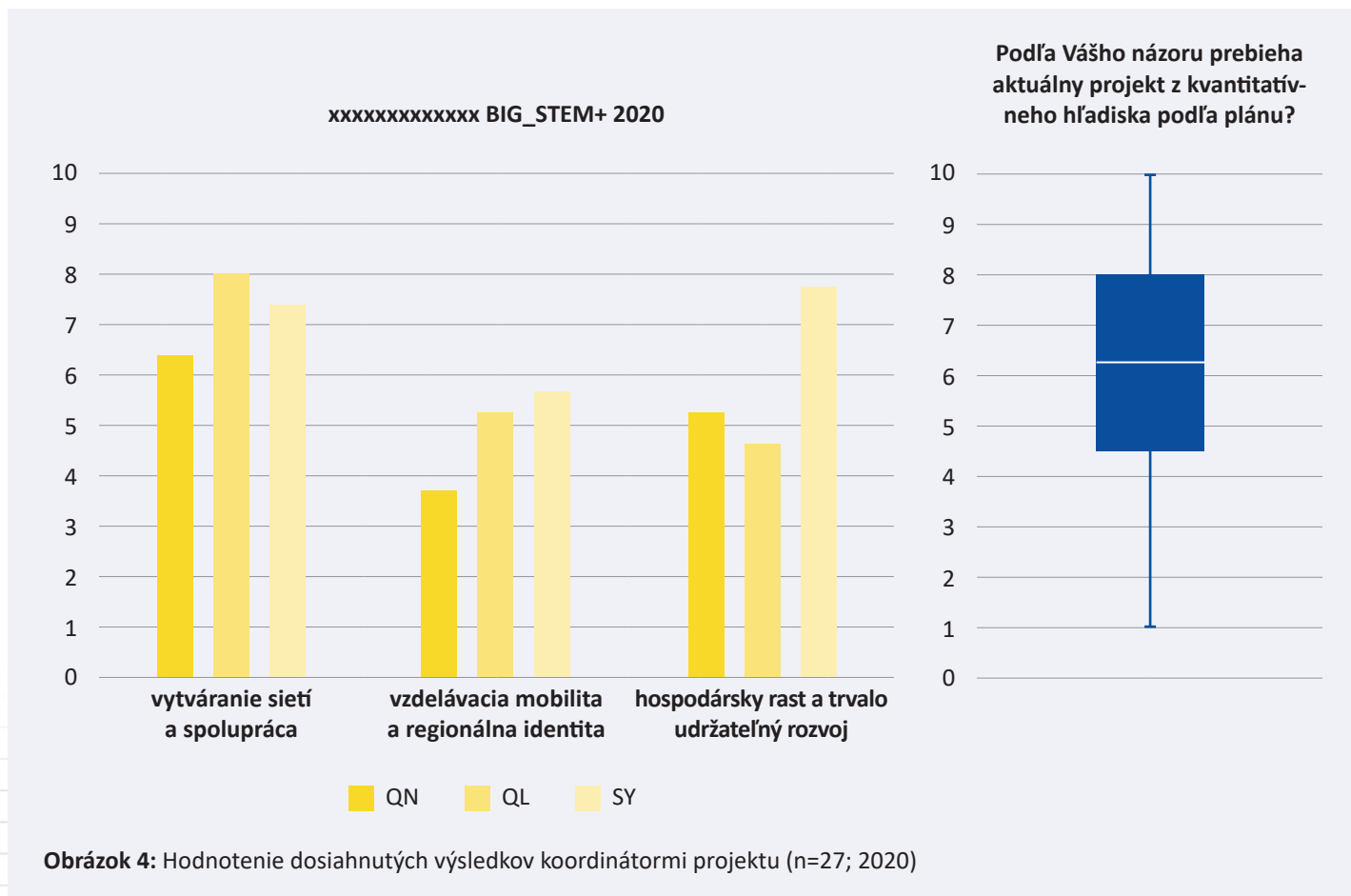
Z tohto všeobecného cieľa vyplývajú nasledujúce **čiasťkové elementy**:

- » cezhraničné vytváranie sietí a spolupráca
- » mobilita a regionálna identita
- » hospodársky rast a trvalo udržateľný rozvoj

Členovia projektového konzorcia sa v októbri 2020 v 3 pracovných skupinách zamýšľali nad stupňom

dosiahnutia cieľov a doterajšími výsledkami s cieľom otestovať faktory intelektuálneho kapitálu ako celku s ohľadom na relevantnosť. Údaje boli doplnené o vyjadrenia slovenských projektových partnerov v júni 2021. Komplexné hodnotenie samotných výsledkov nie je predmetom bilancie intelektuálneho kapitálu.

Obrázok 4 ukazuje diferencované údaje ako spoločnú priemernú hodnotu všetkých účastníkov, celkové tvrdenie potvrdzuje aj box plot (krabicový graf) z dotazníka s n=40. Hodnotí sa kvantita (QN) a kvalita (QL), ako aj systematickosť (SY), s ktorou sa na ňom pracuje.

Projekty BIG_STEM+ kvalitatívne veľmi dobre prispievajú (80 %) k „**vytváraniu sietí a spolupráce**“ medzi partnermi a regiónmi. Najmä rakúski projektoví partneri by však uvítali z hľadiska kvantity oveľa viac aktivít, zatiaľ čo na Slovensku je systematický prístup hodnotený mimoriadne vysoko.

Hodnotenie „**mobility a regionálnej identity**“ je v jednotlivých regiónoch veľmi rozdielne. Zatiaľ čo Česká republika a Maďarsko vidia dosiahnutie cieľov na úrovni približne 60 %, z pohľadu Rakúska je to skôr 20 %. Slovensko vykazuje diferencovanú strednú pozíciu s potenciálom rozvoja z hľadiska kvantity, podobne ako Rakúsko. Predpokladá sa, že dôvodom je skôr jednostranná orientácia na hospodársky atraktívnu os Viedeň - Bratislava, na druhej strane ovplyvnená aj silnými obmedzeniami mobility počas rokov 2020 a 2021.

„**Príspevok k dlhodobu udržateľnému hospodárskemu rastu**“ je celkovo hodnotený pozitívne, najmä vďaka vysokej hodnote systematiky (77 %). Priamy dosah projektov BIG_STEM+ (samotný) však nebude postačovať na dosiahnutie makro cieľov v regiónoch, najmä z dôvodu relatívne malého rozsahu projektov (50 %) (pozri obrázok 6). Obzvlášť na Slovensku sa prejavuje vysoká závislosť od financovania z EÚ. Celkovo je zrejmy pozitívny prínos projektov BIG_STEM+ k výsledkom, ktorý sa v jednotlivých projektoch rozvíja veľmi **systematicky** (65 %), ale na dosiahnutie plného potenciálu vplyvu je potrebné ešte (mnoho rokov) kontinuálne pracovať. Predovšetkým vysoké hodnotenie systematiky dlhodobého rozvoja (77 %) možno považovať za dôkaz, že prístup, ktorý projekty BIG_STEM+ uplatňujú, má zmysel a je účinný. Tento vývoj však brzdí **nedostatočný inštitucionálny vývoj** na úrovni právnej integrácie (medzivládne a európske rámcové dohody), ako aj **neustále nové programové usmernenia** a s tým súvisiace **výzvy pri financovaní projektov**.

Môj jazyk – tvoj jazyk – náš jazyk (BIG SK-AT, BGLD)

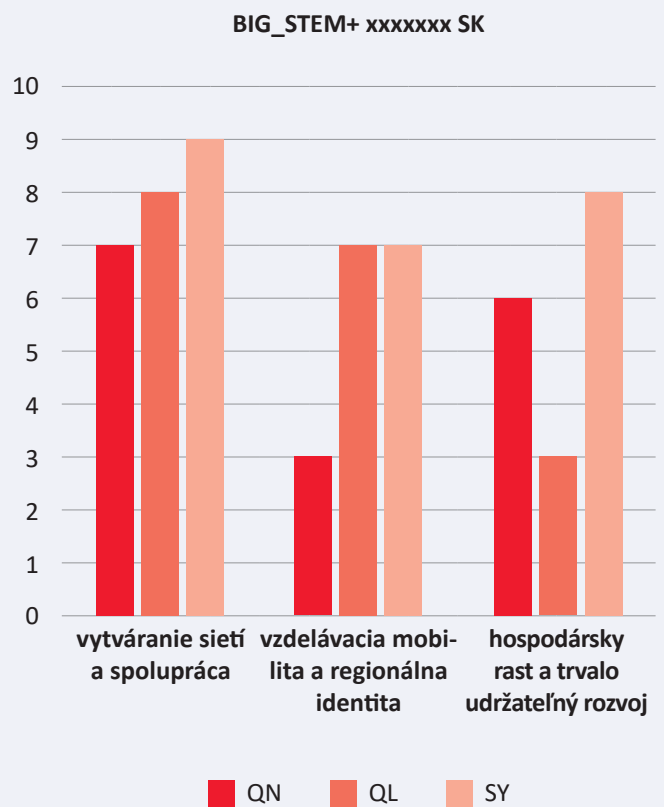
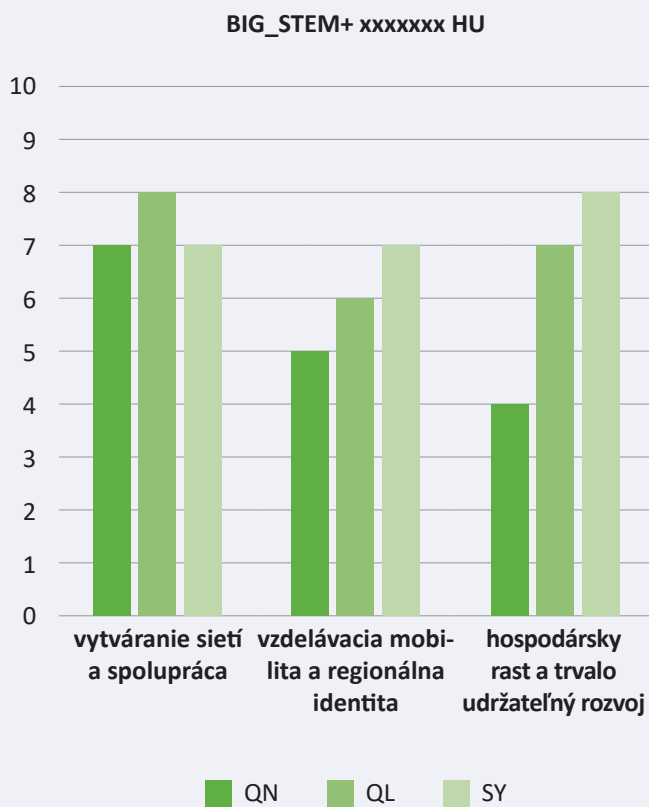
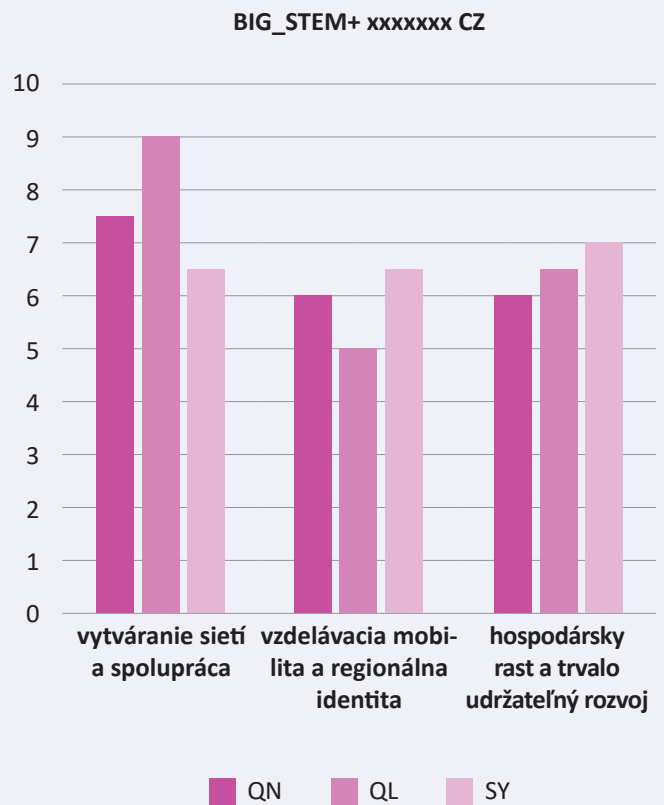
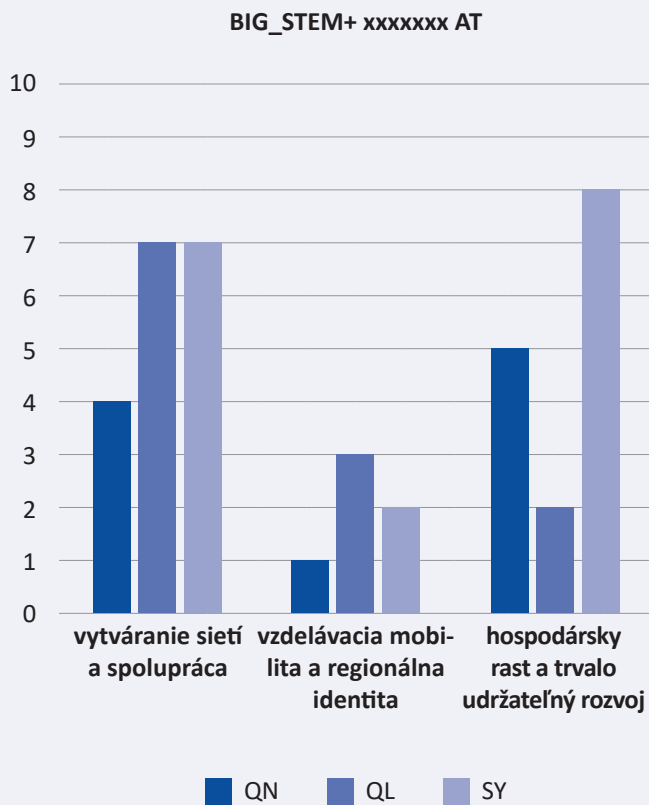

Obrázok 5:
Foto Petra Schmidt – ©
Riaditeľstvo pre vzdelávanie Burgenland

Zriadenie jazykového kútika v škole

Myšlienka „jazykového kútika“ sa zrodila v súvislosti s účasťou mojej školy na projekte a mojím doplnkovým štúdiom psychomotoriky. Prezentujú sa v ňom aktivity, ktoré kombinujú pohybové a zmyslové impulzy s podporou cudzieho jazyka.

Tento zábavný prístup k práci s jazykom otvára nemecky hovoriacim žiakom možnosť získať prvé skúsenosti so susedným slovenským jazykom a slovensky hovoriacim žiakom možnosť upevniť si nemeckú slovnú zásobu prostredníctvom pohybu. Podporuje to sociálnu interakciu medzi dvoma jazykovými skupinami a to je zábavné. Keďže jazykový kútik je voľne prístupný na chodbe, môže ho opakovane navštíviť každý záujemca (aj bez učiteľa) v dopoludňajších hodinách aj počas popoludňajšej starostlivosti. Naším ďalším cieľom je rozšíriť ponuku bilingválnych aktivít a podeliť sa o naše pozitívne skúsenosti s ostatnými školami/škôlkami v pohraničí.

Obrázok 6: Hodnotenie dosahovania výsledkov podľa regiónov (n= 27; 2020)

Malé rozdiely sú viditeľné na **úrovni jednotlivých projektov**. Podrobnosti sú zhrnuté v troch nasledujúcich podkapitolách.

	AT			CZ			HU			SK		
	QN	QL	SY	QN	QL	SY	QN	QL	SY	QN	QL	SY
Vytváranie siete a spolupráca	4	7	7	7,5	9	6,5	7	8	7	7	8	9
Vzdelávacia mobilita a regionálna identita	1	3	2	6	5	6,5	5	6	7	3	7	7
Príspevok k dlhodobu udržateľnému hospodárskemu rastu	5	2	8	6	6,5	7	4	7	8	6	3	8

Tabuľka 2: Hodnotenie dosiahnutých výsledkov z pohľadu projektu

5.1 Veľmi dobré cezhraničné siete a spolupráca

Na to, aby bol projekt BIG_STEM+ pri vytváraní cezhraničných sietí vcelku úspešný, je potrebných niekoľko rôznych aktérov, ktorí sa však navzájom

dopĺňajú a dobre spolupracujú. Partneri a cieľové skupiny sú (čiastočne) opísané v časti vzťahový kapitál – ide o budúci rozvoj vzdelávacej siete.

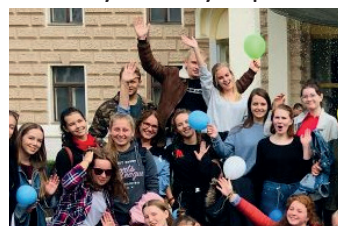

Stretnutie študentov pedagogiky so študentmi pedagogiky - návšteva 5a v Bratislave (BIG SK-AT)

V rámci projektu EÚ „Kooperačné v oblasti vzdelávania v pohraničnom regióne SK-AT“ mali žiaci 5. A školy Bildungsanstalt und Kolleg für Elementarpädagogik Sacré Coeur Pressbaum možnosť stráviť deň so žiakmi partnerskej školy z Bratislavy zo Strednej odbornej školy pedagogickej.

Tento deň bol interaktívne naplánovaný slovenskými žiakmi v škole s rôznymi hudobnými aktivitami ako i v centre Bratislavy. V Detskom múzeu Bibiana mali žiaci možnosť vyrobiť si záložky a napísať svoje mená na malé hlinené

doštičky klinovým písmom v rámci výstavy kaligrafie.

Obrázok 7:
© BAfEP Pressbaum

Naše podujatie bolo zamerané na oživenie jazykov v živom prostredí. Funguje to obzvlášť dobre, keď sa veľa smeje, vymieňajú sa telefónne čísla a z neznámych ľudí sa stávajú priatelia ...

Vytváranie sietí a spolupráca

Obrázok 8: Vyhodnotenie tvorby sietí a spolupráce, QQS podľa regiónov (n=27; 2020)

5.1.1 Uspokojivé množstvo cezhraničných sietí a spolupráce

Z rakúskeho hľadiska sa osvedčilo, že do siete sú zapojené materské školy a školy. Bolo by užitočné, keby sa do siete aktívne zapojili osoby na kľúčových pozíciách zo správy materských a základných škôl, ktoré by mohli robiť rozhodnutia a zredukovať tak súčasné deficity (40 %).

Českí koordinátori projektu hodnotia túto pozíciu najvyššie so 75 %, zatiaľ čo z maďarského hľadiska existuje ešte potenciál na rozšírenie o nové subjekty (napríklad Zalianska župa) prostredníctvom

využitia väčšej databázy. Z pohľadu Slovenska je dôležitá ďalšia spolupráca s ostatnými aktérmi v oblasti dvojjazyčnosti (samosprávy, školská správa, vzdelávacie inštitúcie).

Na pozadí paradigmy rastu je kvantitatívne rozšírenie aktérov siete možné a žiaduce. Maximálna hodnota, pri ktorej sa „cezhraničné (jazykové) vzdelávanie“ stane samostatne fungujúcim, ešte nebola dosiahnutá.

5.1.2 Optimálna kvalita cezhraničných sietí a spolupráce

Kvalita je z celkového hľadiska hodnotená ako vysoká (80 %). Rakúski koordinátori považujú seba a partnerov projektu za **správnych aktérov**. V mnohých ohľadoch však rozhodnutia a zdroje často musí zabezpečiť politika.

České hodnotenie kvality je najvyššie (90 %). Hodnotenie v Maďarsku a na Slovensku je podobné (80 %). Súčasný subjekt sú už tie správne, ale **posilnenie v STEM** oblasti ako aj o ďalšie vysoké školy alebo univerzity by umožnilo ďalšie zlepšenie. Z pohľadu Slovenska by mali byť zahrnutí aj technologickí partneri so zameraním na digitalizáciu.

Vďaka vývoju žiadostí sú do projektu BIG_STEM+ zapojení hlavné aktéri. Z dôvodov pravidiel financovania sú však subjekty, ktoré by mohli veľmi výrazne prispieť, stále mimo siete. Užitočné by bolo aj doplnenie partnerov z oblasti vedy a výskumu.

5.1.3 Dobrý systém vytvárania cezhraničných sietí a spolupráce

Celkovo sa na ciele cezhraničného vytvárania sietí a spolupráce pracuje s najvyššou systematickosťou (68 %) zo všetkých. To je v súlade s cieľmi programu Interreg. Porovnanie regiónov vykazuje vysoký stupeň homogenity.

Rakúski koordinátori však nemajú právomoci na to, aby mohli trvalo a dlhodobo realizovať cezhraničné siete a spoluprácu. Vzdelávacie projekty sú dlhodobé opatrenia a na ich realizáciu sú potrebné **stabilné rámcové podmienky v programových smerniciach**.

Českí koordinátori projektu hodnotia jeho kvalitu najvyššie (90 %), ale napriek tomu poukazujú na **potrebu ďalšej spolupráce so základnými školami na prvom i druhom stupni**. Maďarské hodnotenie je podobné (80 %).

Z pohľadu Slovenska sa mobilita aktérov prehlbuje veľmi systematicky prostredníctvom rozvoja siete a pravidelných cezhraničných pracovných skupín. Výmena skúseností a názorov pomáha predchádzať nedorozumeniam. Sieť tiež profituje z ďalších partnerstiev a vzťahov s ostatnými aktérmi, ktoré so sebou prinášajú jednotliví projektoví partneri.

Prostredníctvom početných projektových štruktúr, partnerských stretnutí a spoločných pracovných balíkov je vytváranie sietí hlavným cieľom, ktorý sa i formálne dosahuje. Napriek tomu by bola žiaduca ešte väčšia integrácia. Čas na lepšie porozumenie situácie partnerov, možno aj vznik dôvery, je nedostatočný vzhľadom na obmedzené zdroje. „Tvrde formálne požiadavky“ majú stále vyššiu prioritu ako „mäkké“ prvky spolupráce, ktoré majú dlhodobý účinok.

5.1.4 Odporúčania pre vytváranie cezhraničných sietí a spoluprácu

Na vytváranie cezhraničných sietí a spoluprácu v kontexte BIG_STEM+ sa už využívajú cezhraničné pracovné stretnutia, exkurzie, stáže pre študentov a vzdelávacie partnerstvá medzi materskými a základnými školami. Okrem toho existujú opatrenia v rámci viacerých projektov, ako sú sympóziá, spoločné jazykové kurzy, otvorené odborné prednášky atď.

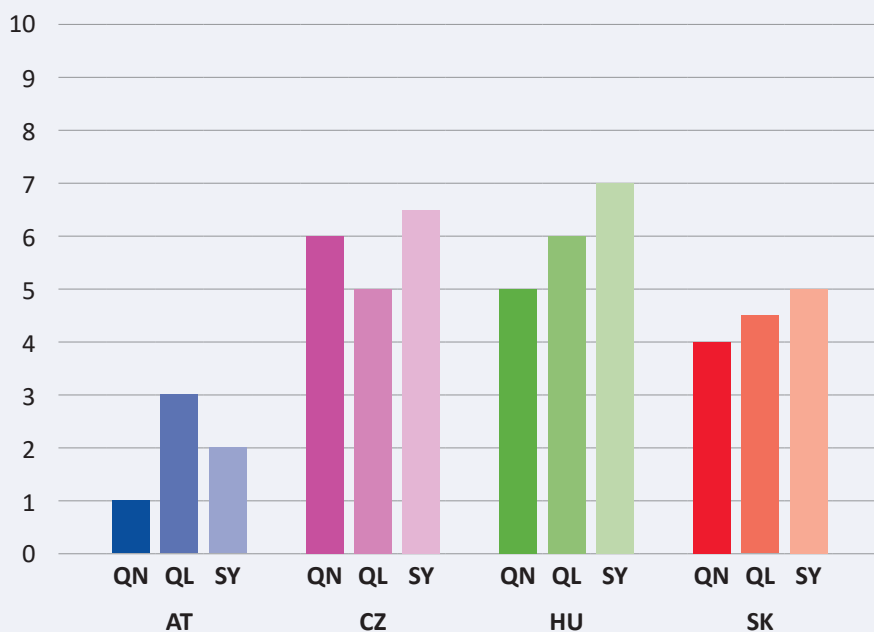
Na podporu dosiahnutia cieľov a udržateľného úspechu je účinné zabezpečenie zdrojov, kontinuita programov a medzivládne dohody (obdoba návštev škôl aj v prípade materských škôl), ktoré zvyšujú mobilitu vo vzdelávaní.

Vďaka BIG_STEM+ sa potreby stávajú viditeľnými a príležitosťami zrejmy. V kontexte paradigmy rastu je kvantitatívne **rozšírenie siete** a zúčastnených inštitúcií možné a žiaduce. Kvalita vytvárania sietí je už teraz optimálna, systematickosť, s akou sa na vytváraní sietí pracuje, je už teraz dobrá, takže priaznivý vývoj v strednodobom horizonte je veľmi pravdepodobný.

5.2 Nízka vzdelávacia mobilita a regionálna identita

V pohraničných regiónoch mobilita často znamená presídlenie z jedného regiónu do skutočne alebo len domnele ekonomicky atraktívnejšieho regiónu. To môže viesť k nepriaznivým demografickým zmenám. Rozvoj regionálnej identity prostredníctvom vzdelávania (viacjazyčnosť, ako aj prírodovedecké vzdelávanie) umožňuje samostatnosť a miestny rozvoj, a tým aj hospodársku silu. Naopak, skostnatená štruktúra alebo nedostatočná vzdelanostná mobilita nemôžu dostatočne podporiť potrebné sociálne a hospodárske zmeny.

Vzdelávacia mobilita a regionálna identita

Obrázok 9: Hodnotenie vzdelávacej mobility a regionálnej identity, QQS podľa regiónov (n=27; 2020)

5.2.1 Nejednotné a len neuspokojivé hodnotenie rozsahu mobility

Mobilita by sa nemala chápať ako proces prebiehajúci „len jedným smerom“, ale ako čo najvyváženejší proces. Napriek ekologickým obmedzeniam je mobilita rozhodujúcim faktorom dlhodobého hospodárskeho rozvoja. Účinnou silou proti „presídleniu“ je vysoké vzdelanie a miestne zakorenenie.

Rakúski koordinátori hodnotia množstvo mobility veľmi kriticky (nedostatočne). Z rakúskeho pohľadu sa **vzdelávacia mobilita** uskutočňuje **len jedným smerom**. Mobilita zatiaľ nie je možná v oblasti povinnej školskej dochádzky. Je potrebné ešte len vytvoriť (právne/kurikulárne) **základy**, najmä prostredníctvom **práva EÚ (pohraničné okresy)**. Okrem toho je potrebné upozorniť verejnosť na túto problematiku. Z pohľadu maďarských koordinátorov má vzdelávacia mobilita tiež tendenciu fungovať len jedným smerom. Najmä **výučba maďarčiny nie je dostupná v ostatných krajinách**.

Českí koordinátori projektu hodnotia fyzickú mobilitu cez hranice za prácou do susednej krajiny alebo za nákupmi s obmedzeniami súvisiacimi s Covidom ako dobrú. Pokiaľ ide o projekty BIG_STEM+, cezhraničná mobilita je veľmi cenná - hospitácie, exkurzie, stáže atď., ale v rokoch 2020 a 2021 fakticky nemožná. **Vzdelávacia mobilita**, t. j. návšteva materskej alebo základnej školy v susednej krajine, **sa hodnotí ako skôr nemožná**.

Celkovo sa cieľ mobility zatiaľ nepodarilo ideálne dosiahnuť. Dlhodobó fungujúce trajektórie sa často dajú meniť len pomaly. Napriek tomu existujú účinné páky, ako napríklad rozvoj jazyka a zručností v ranom detstve. Právne prekážky EÚ v súčasnosti bránia vzdelávacej mobilite a je potrebné ich zmeniť.

5.2.2 Darí sa dostatočne formovať regionálnu identitu mladých ľudí, aby sa dosiahli ciele?

Regionálna identita neznamena rozvíjanie lokálpatriotických tendencií, ale spoznávanie iných regiónov s vedomím vlastného pôvodu, a teda návrat domov.

Aj rakúski koordinátori hodnotia tento rozmer veľmi kriticky (nedostatočne) a vyzývajú na **zvyšovanie povedomia** o opatreniach v oblasti interkultúrnej a osobnostnej výchovy. Slovenskí koordinátori to na pozadí súčasných obmedzení hodnotia podobne, ale nie tak kriticky. Regionálna blízkosť dvoch hlavných miest ponúka osobitnú príležitosť na rozvoj dvojazyčnosti v európskej perspektíve.

Podľa maďarských koordinátorov sú mladí ľudia vďaka podujatiam BIG_STEM+ oveľa otvorenejší voči iným národnostiam. Otvorená zostáva otázka, či potom budú hľadať šťastie v iných regiónoch a prípadne sa vrátiť.

Z českého pohľadu by bolo potrebné v rámci projektov **intenzívnejšie pracovať s rodičmi**. Okrem toho je potrebné mladým ľuďom vysvetliť, prečo sa mali chcieť/by sa mohli po štúdiu vo väčších mestách vrátiť do regiónov (príjem, lepšie pracovné ponuky atď.).

Čiastočne je možné zlepšiť vzdelanostnú mobilitu a regionálnu identitu mladých ľudí tam, kde sa na tom dá systematicky pracovať. Je to veľmi pomalý proces, ktorý sa musí sledovať dlhodobo, celé desaťročia. V súčasnosti ešte stále chýba široký vplyv projektov BIG_STEM+ na dosiahnutie ich plného potenciálu.

5.2.3 Rozvíjame dostatočne systematicky mobilitu a regionálnu identitu mladých ľudí, aby sme dosiahli ciele?

Jazyk(y) a vzdelanie formujú identitu ľudí spôsobom, akým by ju inak formovali pravdepodobne len svetonázory a ideologické koncepcie. Tí, ktorí môžu zažiť „viac“ z nich v ranom štádiu, sú zvyčajne samostatnejší a dokážu konať rôznorodejšie.

Podľa rakúskych koordinátorov mobilita a regionálna identita **ešte nie sú dostatočne systematicky** rozvíjané, ale prístup projektov je správny.

Z pohľadu českých koordinátorov je systematická práca na mobilite a regionálnej identite v rámci projektov sťažená tým, že po troch rokoch je potrebné v projektovej žiadosti znovu opísať nové, inovatívne myšlienky. Projekty sa potom musia zamerať na nové témy, ktoré na seba systematicky nadväzujú, ale zvyčajne neumožňujú systematizáciu, pokiaľ ide o rozvoj mobility mladých ľudí. To však závisí od štruktúr jednotlivých inštitúcií. V prípade Vysočina Education je však veľmi možné a reálne, aby bolo o deti postarané a aby mohli byť zapojené od materskej školy až po maturitu.

Podľa maďarských koordinátorov sa deti v konečnom dôsledku vďaka jednotlivým projektom stávajú samostatnejšími a dokážu konať rôznorodejšie.

Z pohľadu slovenských koordinátorov nekontinuálny rozvoj susedných jazykov na vyšších stupňoch škôl narúša systematický prístup, ktorý sa rozvíja dlhé roky najmä v materských školách.

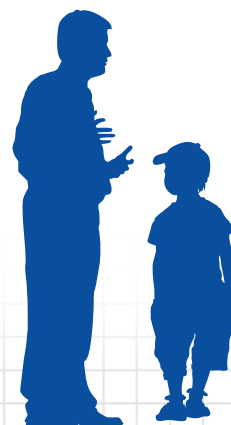
5.2.4 Odporúčania na zlepšenie vzdelávacej mobility a regionálnej identity

V rámci projektov BIG_STEM+ boli mobility iniciované zámerne. Dôraz sa kládol na celkovú osobnú výchovnú prácu v rámci opatrení jazykovej podpory.

Na (optimálnu) podporu cieľov by však bolo vhodné dlhodobé sprevádzanie, ešte systematickejší prístup k deťom, počnúc prvou vzdelávacou inštitúciou, ako aj senzibilizácia rodičov na tému „mobility“ mimo vzdelávacích inštitúcií.

Bez projektov v rámci jednotlivých programov Interreg by sa aspektu vzdelávacej mobility venovala veľmi obmedzená pozornosť. Čiastočne existujú veľmi dobré a inšpiratívne príklady (pozri tiež „Príbehy“), ale nie vždy to stačí na to, aby bolo možné čeliť donedávna silnému tlaku urbanizácie. Potenciál rozvoja je stále aj v systematickej podpore vzdelávacej mobility, najmä preto, že projekty sa začínajú už na začiatku života človeka.

Prerušenie veľmi dobrých výmenných programov v dôsledku pandémie by malo čo najskôr skončiť a programy sa pozitívne ďalej rozvíjať.

5.3 Dobrý príspevok k dlhodobu udržateľnému hospodárskemu rastu

Hospodársky rast znamená zamestnanosť, prosperitu, sociálnu stabilitu a mier v dlhodobom horizonte, ak je udržateľný, t. j. ak nespôsobuje žiadne osobitné škody na prírodných alebo sociálnych zdrojoch. Vedomosti

sú osobitným udržateľným zdrojom, ktorý častým používaním nestráca na hodnote ani obsahu, ale naopak, používaním sa stáva hodnotnejším.

Hospodársky rast a trvalo udržateľný rozvoj

Obrázok 10: Hodnotenie príspevku BIG_STEM+ k dlhodobému udržateľnému rastu, QQS podľa regiónov (n=27; 2020)

5.3.1 Rozdielny rast v regiónoch

Pohraničné regióny ponúkajú príležitosti, ale aj riziká. Cezhraniční pracovníci využívajú efekt nízkych nákladov na jednej strane a vysokých miezd na strane druhej. Tieto rozdiely umožňujú vývoj, ktorý sa môže realizovať len vtedy, ak sú vytvorené (právne) základy: voľnosť pohybu na makroúrovni, prekonávanie jazykových bariér, ale aj kultúrna prispôsobivosť a porozumenie.

Podľa odhadov rakúskych koordinátorov sa sociálne a demografické podmienky rýchlo menia, zatiaľ čo povedomie o nich v spoločnosti ako celku zaostáva. Bolo by žiaduce, aby sa na politickej úrovni zvýšila zodpovednosť za zavedenie dvojjazyčných vzdelávacích systémov v pohraničných regiónoch.

Českí koordinátori diagnostikujú vysokú mobilitu ľudí pri hľadaní práce. Mnohí českí občania pracujú v Rakúsku a naopak, jednotliví Rakúšania zakladajú podniky v Českej republike. V pohraničnom regióne je (alebo pred covidovou krízou bola) veľmi nízka miera nezamestnanosti a zároveň veľmi nízka kvalita pracovných ponúk. Mnohí mladí ľudia sa preto sťahujú do väčších miest v regióne. Tieto účinky sú umocnené slabou infraštruktúrou v pohraničnom regióne (pokiaľ ide o materské školy, základné školy, lekárov, verejnú dopravu, obchody atď.).

Maďarskí koordinátori projektu považujú hospodársky rast za stále nedostatočný (40%), a teda nepostačujúci na to, aby čelil tlaku urbanizácie. Z pohľadu Slovenska je vážnou prekážkou udržateľného rastu najmä neisté financovanie.

5.3.2 Uspokojivá udržateľnosť rastu

Rozumné využívanie zdrojov umožňuje dlhodobý rozvoj. Na to, aby sa obmedzené zdroje využívali efektívnejšie prostredníctvom technológií alebo inovatívnych metód, je však nevyhnutná pevná vedomostná základňa. Čím skôr sa vytvorí a čím hlbšie sa zakorení, tým väčšia je pravdepodobnosť úspechu.

To platí aj pre sieť BIG_STEM+: náročná vývojová práca stráca svoju hodnotu, ak nie je dlhodobo skutočne zabezpečená. Nemôže to znamenať večnú závislosť od centrálného financovania. Udržateľnosť sa dosiahne, keď sa iniciatívy siete podporia aj na miestnej úrovni.

Z pohľadu rakúskych aj slovenských koordinátorov chýba **udržateľné financovanie** na všetkých úrovniach (regionálnej/národnej/medzinárodnej), preto túto tému hodnotia len na 20 %. V pohraničnom regióne chýba dvojjazyčnosť, ktorá bola v minulosti prítomná a bežná a ktorá bola umelo obmedzovaná politickými systémami minulosti.

Českí koordinátori argumentujú podobne, aj keď na mierne vyššej úrovni (65 %). Bez projektov Interreg by súčasná udržateľnosť výučby jazykov neexistovala. Ich realizácia by sa bez týchto projektov okamžite skončila, aj keď v jednotlivých prípadoch by mohli obce prevziať náklady v závislosti od politických rozhodnutí. Maďarskí koordinátori tiež zdôrazňujú veľký význam centrálného financovania a pracujú na ňom. Bez istoty plánovania sú súčasné úspechy siete neisté. Napriek tomu je to len čiastočne v rukách aktérov, ale je skôr úlohou politiky využiť čas a zakoreniť mnohé úspechy v regiónoch tak, aby sa zmysluplná ďalšia podpora mohla zabezpečiť aj decentralizovane v rámci subsidiarity regiónov.

5.3.3 Rozvíjame dlhodobý a udržateľný rast dostatočne systematicky na to, aby sme dosiahli ciele?

Prínos siete by sa nemal ani preceňovať, ani podceňovať. „Všeobecný hospodársky rast“ závisí od mnohých faktorov vrátane vonkajších. Účinnosť efektívnej vzdelávacej siete je však nesporná. Na pozadí pozitívnych účinkov vedomostí a učenia by sa mala zabezpečiť aspoň ochrana vlastnej existencie.

Koordinátori projektov vidia v jednotlivých projektoch Interreg veľmi vysokú mieru systematického prístupu k dosiahnutiu dlhodobu udržateľného rastu. Na zabezpečenie tohto udržateľného zakorenenia je však potrebný čas, dlhodobá podpora a zodpovední politickí činitelia.

5.3.4 Odporúčania k udržateľnému hospodárskemu rastu

V rámci jednotlivých projektov Interreg, ale aj v rámci synergetickej spolupráce projektov sa už uskutočnili **stretnutia** správnych orgánov, úvodné a záverečné podujatia, sympóziá, strategické partnerstvá, zapojenie zainteresovaných strán, regionálna riadiaca skupina a stretnutia v rámci siete so zameraním na regionálny dlhodobý a udržateľný rast. Okrem toho by však bol žiaduci **ešte väčší politický záujem a angažovanosť**. Tento impulz by mohlo poskytnúť menovanie zodpovedných osôb pre záležitosti EÚ (ako je Európska kancelária na riaditeľstve pre vzdelávanie mesta Viedeň). To by mohla podporiť **aktívna komunikačná politika** siete.

Koordinácia s inými sieťami, ako aj integrácia do iných regionálnych iniciatív v úzkej spolupráci s miestnymi samosprávami výrazne zvýši pravdepodobnosť úspechu.

Pod'akovanie

Autori by radi poďakovali všetkým projektovým partnerom za vynikajúcu spoluprácu pri projektoch opísaných v tejto správe a za vytvorenie intelektuálne-

ho kapitálu v kontexte tejto bilancie. Bez týchto ľudí by táto správa nikdy nevznikla (abecedné poradie, mená bez akademických titulov):

Badidová Martina – Daphne – Inštitút aplikovanej ekológie (SK)
Barborik Dominique – Rakúski priatelia detí – Krajinská organizácia Viedeň (AT)
Běhounková Zuzana – Vysočina Education (CZ)
Brychová Alice – Úrad dolnorakúskej krajinskej vlády, oddelenie materských škôl (AT)
Chvátalová Martina – Riaditeľstvo pre vzdelávanie mesta Viedeň, Európska kancelária (AT)
Dolejská Milena – Vysočina Education (CZ)
Effenbergerová Dagmar – Bratislava Nové Mesto (SK)
Emrich Martina – Úrad dolnorakúskej krajinskej vlády, oddelenie materských škôl (AT)
Halinka Péter – Westpannon nonprofit ltd. (HU)
Hrůšová Nikola – Inštitút ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov a Stredisko služieb školám, České Budějovice (CZ)
Jezná Mária – Deutsche Schule Bratislava (SK)
Jonášová Marta – Bratislava Nové Mesto (SK)
Kadlec-Melišová Ľubica – Mesto Senica (SK)
Komenda Iren – Rakúski priatelia detí – Krajinská organizácia Viedeň (AT)
Kříčková Vlasta – Inštitút ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov a Stredisko služieb školám, České Budějovice (CZ)
Major Andrea – Úrad dolnorakúskej krajinskej vlády, oddelenie materských škôl (AT)
Melnik Alexander – Riaditeľstvo pre vzdelávanie mesta Viedeň, Európska kancelária (AT)
Melnik Kristína – Úrad dolnorakúskej krajinskej vlády, oddelenie materských škôl (AT)
Mičíková Katarína – Riaditeľstvo pre vzdelávanie mesta Viedeň, Európska kancelária (AT)
Nadine Szep-Lafleur – Úrad dolnorakúskej krajinskej vlády, oddelenie materských škôl (AT)
Portschy Mónika – Westpannon nonprofit ltd. (HU)
Prokeš Ivo – Vzdelávací inštitút pre Moravu (CZ)
Rammesmayr Christine – Spolková krajina Burgenland (AT)
Řezníčková Marcela – Úrad dolnorakúskej krajinskej vlády, oddelenie materských škôl (AT)
Rozprýmová Hana – JCM, z.s.p.o. (CZ)
Sedláčiková Lucia – Bratislava Nové Mesto (SK)
Sharifpour Langroudi Margret – Riaditeľstvo pre vzdelávanie mesta Viedeň, Európska kancelária (AT)
Slobodová Gabriela – Úrad dolnorakúskej krajinskej vlády, oddelenie materských škôl (AT)
Steiner Karin – Rakúski priatelia detí – Krajinská organizácia Viedeň (AT)
Štípková Peregrína – Stredisko voľného času (CZ)
Suchánková Ivana – Vzdelávací inštitút pre Moravu (CZ)
Walter Katalin – Univerzita Šopron, Pedagogická fakulta Benedek Elek (HU)
Zsófia Babai – Univerzita Šopron, Pedagogická fakulta Benedek Elek (HU)

Tiráž

Vydavateľ a vlastník:

Úrad dolnorakúskej krajinskej vlády,
oddelenie materských škôl

Zhotoviteľ:

Dr. Manfred Bornemann
Intangible Assets Consulting GmbH

Projektový manažment:

Eva Huber, MA BA; Martina Barnstedt
Oddelenie materských škôl, Úrad dolnorakúskej
krajinskej vlády

Technická pomoc:

Dipl.-Päd. Nikolett Raidl, MA

Dátum hodnotiacich workshopov:

Workshopy 2020-09-30, 2020-10-14; 2020-12-02
(AT-HU, AT-CZ); rozhovory od 2020-10-14 do 2020-
11-27 (AT-HU, AT-CZ); workshop a rozhovory v apríli
a máji 2021 (SK-AT)

Použitá metóda a nástroje:

Jednotlivé bilancie vytvoreného intelektuálneho ka-
pitálu boli vypracované podľa metódy „Wissensbilanz
- Made in Germany“, ktorú odporúča, zverejňuje a vy-
dáva Spolkové ministerstvo hospodárstva a technológií
(Berlín), a s použitím Google Documents a flourish.com.

Design:

Team Wagner DESIGNSTUDIO
teamwagner-design.at

Tlač:

Druckerei Rutzky GmbH

Všetky práva vyhradené:

© 2022, Úrad dolnorakúskej krajinskej vlády, oddelenie materských škôl

Bilancia vytvoreného intelektuálneho kapitálu bola vypracovaná v rámci projektov EduSTEM (Vzdelávanie v matematike, informatike, prírodných vedách a technike ATCZ220), BIG_inn AT-HU (Kooperácie v oblasti vzdelávania v pohraničnom regióne AT-HU_ inovatívne ATHU129) a BIG_ling SK-AT (Kooperácie v oblasti vzdelávania v pohraničnom regióne SK-AT_bilingválne V801) a podporená v rámci programov cezhraničnej spolupráce INTERREG V-A Rakúsko – Česká republika, INTERREG V-A Rakúsko – Maďarsko a INTERREG V-A Slovensko – Rakúsko, financovaných z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR).

